

Tematik Çocuk Kitapları ve Değerler (Nazlı Eda Noyan Kitapları)

Thematic Children's Books and Values (Nazlı Eda Noyan Books)

ÖZET

Değerler okul öncesi dönemden başlanarak çocuklara öğretilmesi gereken önemli ilkelere dir. Bu ilkeleri yaşamın içinden aktarmanın yanında farklı araçlar kullanarak da gerçekleştirebiliriz. Çocuk kitapları bu aktarımda etkili bir araçtır. Çocuk edebiyatına ait nitelikli ürünler hem sanat zevki oluşturacak hem de eğitsel ileti ve değerler ile kişilik gelişimini destekleyecektir. Bu çalışma Nazlı Eda Noyan'ın çocuklara yönelik yazdığı değer temalı beş kitapta hangi değerlerin işlendiğini, Millî Eğitim Bakanlığının Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) belirlediği on kök değer in bu kitaplarda yer alıp almadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca eserlerde vurgulanan diğer değerler de çalışmada belirtilmiştir. Bu amaç çerçevesinde belirlenen kitaplardaki işlenen değerlerin incelenerek alan yazına katkı sunması hedeflenmektedir. Bu kitaplar içerisinde yer alan adalet, dürüstlük, dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerinin analizi yapılmış olup bu araştırma kapsamında sonuçlar incelendiğinde beş kitap kapsamında en fazla işlenen değer "adalet" iken bunu sırasıyla dayanışma ve sorumluluk izlemiştir. Eserlerde 29 farklı değer tespit edilmiş, kök değerlerin hepsinin işlendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tematik Çocuk Kitabı, Türkçe eğitimi, Kök Değer, Nazlı Eda Noyan.

ABSTRACT

Values are important principles that should be taught to children starting from the preschool period. In addition to transferring these principles from life, we can also realize them by using different tools. Children's books are an effective tool in this transfer. Qualified products of children's literature will both create artistic taste and support personality development with educational messages and values. This study aims to reveal which values are covered in the five value-themed books written by Nazlı Eda Noyan for children and whether the ten root values determined by the Ministry of National Education in the Turkish Language Teaching Program (2019) are included in these books. In addition, other values emphasized in the works are also stated in the study. Within the framework of this purpose, it is aimed to contribute to the literature by examining the values processed in the books determined. The values of justice, honesty, friendship, self-control, patience, respect, love, responsibility, helpfulness and patriotism in these books were analyzed, and when the results were examined within the scope of this research, the value most covered in the five books was "justice", followed by solidarity and responsibility, respectively. 29 different values were identified in the works, and it was determined that all of the root values were processed.

Keywords: Thematic Children's Book, Turkish education, root value, Nazlı Eda Noyan.

GİRİŞ

Değer, bir nesnenin, varlığın olay veya durumun kıymetini belirlemeye yarayan soyut ölçüdür ve varlığın sahip olduğu yüksek, yararlı ve kıymetli niteliktir (Arslan & Yaşar, 2004). Değer davranışlara rehberlik eden temel inançlardır; bireyin eylemlerinin iyi olup olmadığını belirleyen standartlar olarak değerlendirilmektedir (Halstead & Taylor, 2000). Değerler hangi davranışları iyi hangilerini kötü olarak genelleleyen yargıları içermektedir (Veugelers & Vedder, 2003). "Kişinin nesneyle arasında bağlantı sağlamada istenen, gereksinim duyan ve beliren şeydir" (Ulusoy & Dilmaç, 2012). Değerler özellikle küçük çocuklarda birçok farklı kaynaktan beslenerek gelişir. Çocukta iyi davranışlara yönelik deneyimlerin çeşitli olması büyük önem arz etmektedir. Değer edinimi yaşam boyu devamlılığı olan bir süreçtir. Bu süreç içinde temel değerlerin öğrenilmesine ne kadar erken dönemde başlanırsa o derece fayda sağlar (Balat, 2004).

Değerler pek çok farklı şekilde çocuklara kazandırılabilir. Bu değerler, çocuklara sadece okullarda öğretim programlarıyla değil yaşamın akışında farklı araçlarla da kazandırılabilir. Değer eğitiminde kullanılacak araçlardan biri de çocuk kitaplarıdır. Çocuk kitapları, gerçek yaşam ile ilişkili konuları işleyen, insanın toplum içindeki bireysel ve sosyal durumunu yansıtan eserler ile çocuğun toplumsal yaşama hazırlanmasını desteklemektedir (Wolf, 2004). Çocuk edebiyatı eserleri okul öncesinden ergenliğe kadar devam eden bir sürece hitap eden; çevrelerini, hayatı ve kendilerini anlama-keşfetme konusunda ihtiyaçlarını karşılayan; onların kavrama düzeylerini destekleyen, beklentilerini, ilgilerini ve zevklerini karşılayan; sezgilerini, bakış açılarını ve gerçekliklerini yansıtan ve bunları kurgusal/sanatsal ifadeler aracılığı ile anlatan eserlerin tümüdür (Arslan, 2019).

Çiğdem Çam Türkan¹

How to Cite This Article

Çam Türkan, Ç. (2023). "Tematik Çocuk Kitapları ve Değerler (Nazlı Eda Noyan Kitapları)" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:118; pp:9750-9759. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.73800>

Arrival: 21 August 2023

Published: 31 December 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Türkiye ORCID: 0000-0002-1680-6258

Çocuk edebiyatında temaya bir konuda okuyucuyu detaylı bilgilendirmenin gerekliliğinden yola çıkılarak ihtiyaç duyulmuştur. Tema, kitabın niteliğini ve içeriğini yansıtan önemli göstergelerden biridir. Tematik olarak çocuk edebiyatı eserleri çocukların kişisel gelişimlerini desteklemeli ve bu amaçla çocukların farklı edebî zevklerine hizmet edecek tematik çeşitlilikler sunmalıdır. Tematik yaklaşıma göre hazırlanmış kurgusal ve kurgusal olmayan çocuk edebiyatı ürünleri farklı derslerde ve konularda öğretimde materyal olarak kullanılacak niteliğine sahip olmalıdır (Turhan, Baş & Karaca Turhan, 2021). Tematik çocuk kitaplarının farklı yaş gruplarına hitap etmesi ve bulunduğu gruba uygun bir ve ya birden fazla değeri barındıran nitelikte olması gerekmektedir (Poyraz, 2022).

Literatürde edebî eserler ve eserlerde aktarılan değerler hakkında pek çok çalışma bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Nezihe Meriç'in 11 çocuk kitabı Çelikten (2019) tarafından değerler eğitimi kapsamında incelemiştir. Özkul (2019) Haldun Taner'in eserlerinde yer alan öyküleri değerler açısından incelemiştir. Kurt (2018), 6-10 yaş çocuk hikâye kitaplarında kök değerlerin bulunma düzeyini araştırmıştır. Altun (2021), Ayşe Kilimci'nin kitaplarını kök değerler konusunda incelemiştir. Yazıcıoğlu (2022), çok satılan çocuk kitapları arasından 8 kitap seçerek bu kitaplarda hangi değerlerin işlendiğini tespit etmeye çalışmıştır. Sarıçam ve Yangil (2022), Nazlı Eray'ın çocuk kitaplarını değerler açısından incelemiştir.

Nazlı Eda Noyan; çocuk kitabı kaleme almış bir yazardır. Çocukların hayal gücünü harekete geçirmesi, onlara edebiyat zevki tattırması ve onlara anadil bilinci kazandırmaya yönelik unsurlar bulundurması ve çocuk edebiyatında nitelikli eser vermesi yazarın eserlerinin değerler eğitime katkısı bakımından incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Çalışmanın amacı, Nazlı Eda Noyan'ın değerler serisindeki eserlerini kapsadığı değerler açısından incelemektir. Bu şekilde değerler ve çocuk kitapları konusundaki araştırmalara bir yenisini eklemek ve bu alandaki kuramsal çerçeveye katkı sunmak istenmiştir. Çocuklar için yazılan edebî türlerin belirtilen ihtiyaçları ve kazandırılmak istenen değerleri göz önünde bulundurarak hazırlanması beklenir. Çalışma, "Nazlı Eda Noyan'ın çocuklar için yazdığı "Hayatı Dokuyan İplikler serisi(5 kitap)"nin değerler bakımından incelenip bu alana ne ölçüde katkı sağladığını göstermesi yönünden önemlidir. "Hayatı Dokuyan İplikler serisi(5 kitap)" değerler bakımından incelenmiştir. Araştırmamızın problem cümlesi "Nazlı Eda Noyan'ın yazmış olduğu Değerler Serisindeki kitaplarda değerler ne ölçüde yer almaktadır?" şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Nazlı Eda Noyan'ın yazmış olduğu değerler serisinde değerlerin sıklık durumu nedir?
2. Nazlı Eda Noyan'ın incelenen eserlerindeki değerlerin kitaplara göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma şeklinde tasarlanmıştır. Bu çalışma kapsamında Nazlı Eda Noyan'ın değer temasıyla yazdığı çocuk edebiyatı kitapları değerler kapsamında inceleneceği için araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden "doküman analizi yöntemi"dir. "Nitel araştırmanın en değerli bilgi kaynaklarından biri de dokümanlar olabilir... Dokümanlar, nitel araştırmanın yazılı kaynağının iyi bir örneğini oluşturur... Aynı zamanda gözlen ve görüşme verisinde ihtiyaç duyulan yazıya dökme işlemine gerek olmadan analize hazır olma avantajına sahiptir." (Creswell, 2017). Doküman analizinde çalışmanın sağlıklı yürütülmesi için uygulanması gereken aşamalar bulunmaktadır. Bu aşamaları şu şekilde belirtmiştir:

- 1- Çalışma için uygun dokümanlar bulmak,
- 2- Dokümanların orijinalliğini kontrol etmek,
- 3- Kodlama ve kataloglama hakkında sistematik oluşturmak
- 4- Veri analizi yapmak (içerik analizi yapma) (Merriam, 2009).

Çalışma Materyalleri

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan "ölçüt örnekleme yöntemi" kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş olan ölçütlere karşılık gelen durumları seçme esasına dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İncelenen eserler Nazlı Eda Noyan'ın Değer temasıyla yazdığı tespit edilen çocuk edebiyatı kitaplarıdır. Kitap satış sitelerinden temin edilmiştir. Hayatı Dokuyan İplikler serisi 5 kitaptan oluşmaktadır (Değer'in Kitabı, Erdem'in Kitabı, Özgür'ün Kitabı, Barış'ın Kitabı, Adalet'in Kitabı). Çınar Yayınlarından 2018'de basılmış ve 2021'de 5.basımı yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Belirlenen beş eserin tamamı baştan sona okunmuş; Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) içerisinde yer alan on kök değere (adalet, dürüstlük, dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik) ait ifadelerin olduğu bölümler belirlenmiştir. Belirlenen ifadeler fişleme tekniği ile kaydedilmiştir. Eserlerde vurgulanan diğer değerler belirlenmiş ve değer ifadeleri kitaptan açıklamalarla desteklenmiştir. Bütün kitaplarda tespit edilen değerlere ait ifadeler, ilgili kitap başlığında verilmiştir. Değerlere ilişkin eserlerde geçen ifadeler kitap bölümünün altındaki bölümlere yazılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler için; nitel araştırmaların analizinde kullanılan yöntemlerden biri olan betimsel içerik analizi kullanılarak analizleri yapılmıştır. Betimsel içerik analizi, belirli bir konu hakkında yapılmış olan çalışmaların incelenip; bu çalışmalarda eğilimler ve araştırma sonuçları ile ilgili tanımlayıcı bir biçimde değerlendirme yapılmasına yardımcı olan sistematik çalışmalara denilmektedir (Çalık & Sözbilir, 2014). Çalışmada incelenen kitaplar şu şekilde kısaltılmıştır:

- 1-Değer'in Kitabı(D.K.)
- 2-Erdem'in Kitabı(E.K.)
- 3-Özgür'ün Kitabı(Ö.K.)
- 4-Barış'ın Kitabı(B.K.)
- 5-Adalet'in Kitabı(A.K.)

BULGULAR

1.Alt probleme yönelik Bulgular (Nazlı Eda Noyan'ın yazmış olduğu değerler serisinde değerlerin sıklık durumu nedir?)

Araştırmada incelenen kitapların her birindeki değerler ayrı ayrı analiz edilmiş ve sonuçları sunulmuştur. Bu kitaplar içerisinde yer alan adalet, dürüstlük, dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerinin analizi yapılmış olup; bu araştırma kapsamında sonuçlar incelendiğinde beş kitap kapsamında en fazla işlenen değer Adalet iken bunu sırasıyla dayanışma ve sorumluluk izlemiştir. Eserlerde 29 farklı değer tespit edilmiş olup kök değerlerin hepsinin işlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca 5 kitabın tümünde tespit edilen değerler de tablolaştırılarak verilmiştir. Tüm kitaplarda tespit edilen değerler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

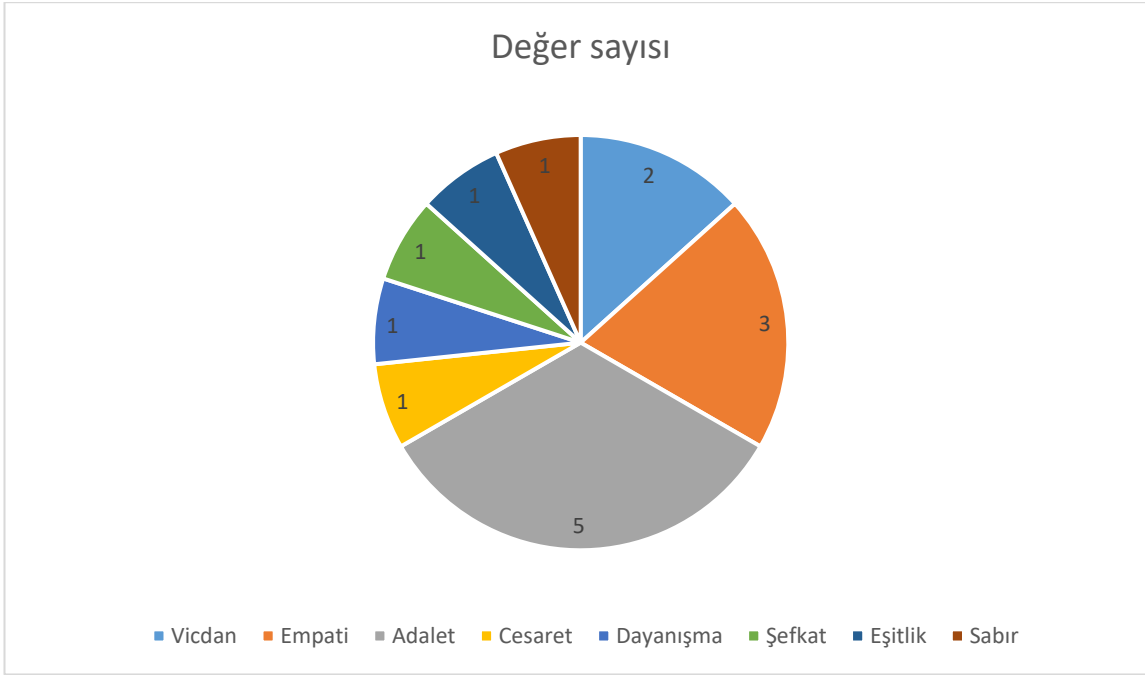
Tablo1: Kitaplarda Tespit Edilen Değerler

Kitaplarda Tespit Edilen Tüm Değerler			
Adalet	9	Saygı	2
Dayanışma	6	Kıymet bilmek	2
Sorumluluk	6	Kültürel miras	2
İş birliği	5	Özverili olmak	2
Eşitlik	4	Dürüstlük	1
Sabır	3	Paylaşmak	1
Barış	3	Mutluluk	1
Özgürlük	3	Öz denetim	1
Empati	2	Sevgi	1
Cesaret	2	Alçakgönüllülük	1
Vicdan	2	Hoşgörü	1
Dostluk	2	Vatanseverlik	1
Yardımseverlik	2	Estetik	1
Bilimsellik	2	Özenli Olma	1
Şefkat	2		

Alt probleme yönelik Bulgular (Nazlı Eda Noyan'ın incelenen eserlerindeki değerlerin kitaplara göre dağılımı nasıldır?)

✓ Kitap: Adalet'in Kitabı

Bu Kitapta Vicdan(2), Empati(3), Adalet(5), Cesaret(1), Dayanışma(1), Şefkat(1), Eşitlik(1), Sabır(1) değerleri tespit edilmiştir. Değerlerin Grafik 1'de gösterimi verilmiştir:

Grafik 1: Adalet'in Kitabı Değer Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

"Göçmen Karıncalar, ben anlayabiliyorum sizleri. Benim de yuvam dağılsa veya aç kalsam yapardım aynı şeyi. (A. K. s.6)(Empati)

"Sınır'ın yanına gelmiş Vicdan, "Bu onların hatası değil ki," demiş. "Hak verirsin eğer yüreğinin ve aklının sesini dinlersen ." (A. K. s.5)(Vicdan)

Ben anlayabiliyorum sizleri. Benim de yuvam dağılsa veya aç kalsam yapardım aynı şeyleri." (A. K. s.5)(Empati)

Kanun ve ablası hukuk, "Bizlere danışmalıydınız önce, böyle yapılmaz işler aklımıza esince. Danışıp öğreneyim ki kuralları, önleyebilelim tatsızlıkları, hatta zararları." (A. K. s.8)(Adalet)

"Göçmen karınca, cesaretle cevap vermiş: "Evet, evimiz burası değil, buralı değiliz. Hatta çok ufağız sizlerden ve hiçbirinize benzemeyiz. Ama izin verirseniz, belki de olabiliriz biz." (A. K. s.11)(Cesaret, Dayanışma)

"Adaletin görmezmiş gözleri, yapmazmış ayırım kimseler arasında, çok önemsermiş eşitliği. Yakın arkadaşları Hukuk ve Kanun'la beraber herkesin hakkını doğrulukla sağlamış işleri." (A. K. s.15)(Adalet, Eşitlik)

"Vicdan ve Empati Göçmen Karınca'ya çok üzülmüş ama Adalet'e söz vermeyi uygun görmüşler. Adalet tekrar sormuş, "Neler oldu burada, kim ağlattı bu masumu?" (A. K. s.17)(Şefkat)

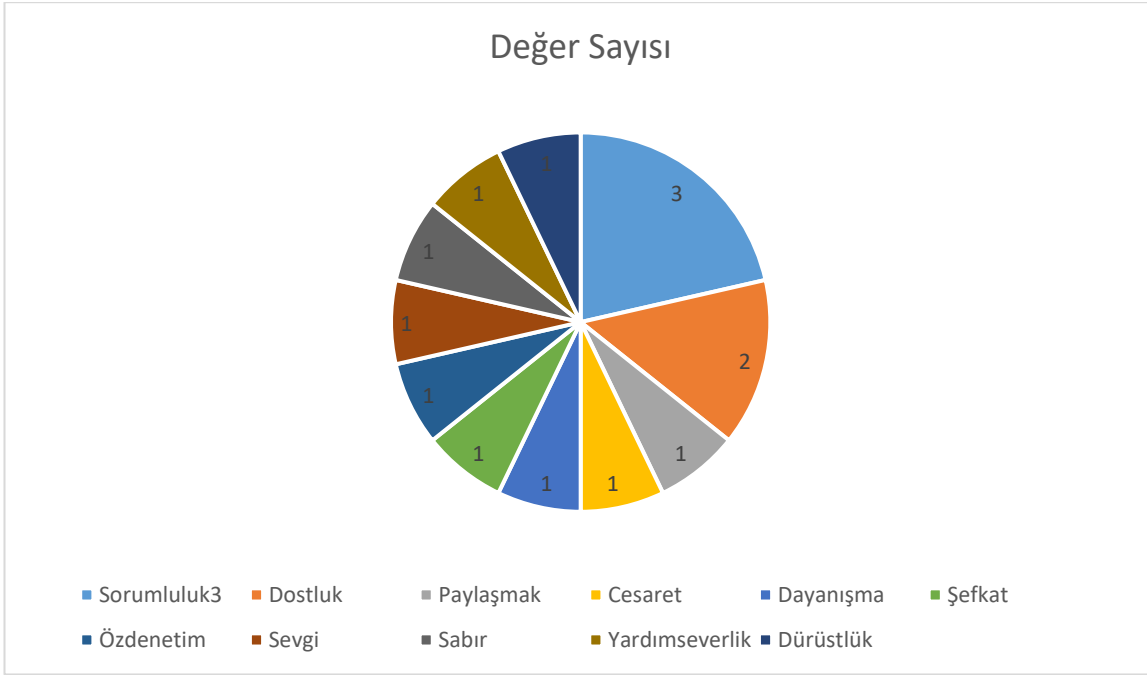
"Ancak iyice anlamak ve durumu çözmek için tarafları dinlemek Hukuk ve Kanun'la el ele vermek gerek." (A. K. s.19)(Adalet)

"Beraberce acele etmeden sabırla beklemişler, neticede Suç'un cezasız kalmayacağını öğrenmişler." (A. K. s.21)(Sabır, Adalet)

"Bu hikayeyi duyan herkes anlamış beraberce mutlu yaşamak için ne lazımmış. Arkadaşların olmalı hep Vicdan, Empati ama hepsinin yanı sıra hepimiz olmalıyız adaletli." (A. K. s.23)(Empati, Vicdan, Adalet)

✓ Kitap: Erdem'in Kitabı

Bu Kitapta Sorumluluk(3), Dostluk(2), Paylaşmak(1), Cesaret(1), Dayanışma(1), Şefkat(1), Öz denetim(1), Sevgi(1), Sabır(1), Yardımseverlik(1), Dürüstlük(1) değerleri tespit edilmiştir. Değerlerin Grafik 2'de gösterimi verilmiştir:

Grafik 2: Erdem'in Kitabı Değer Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

"Çünkü... diye söze başlamış Ahlak, "iyi olmak ve doğru yaşamak için yapmamız gereken bu. Beraber yaşarken uymamız gereken kuralların sonucu." (E. K. s.3)(Sorumluluk)

"Birimizin ihtiyacı, derdi bile önemli. Birlikte yaşamak ve üretmek demek saygı, dostluk, çalışkanlık ve emek... Tüm bunlar eder sana iyilik ve doğruluk." (E. K. s.5)(Dayanışma, Dostluk, Dürüstlük)

"Öğrenmek ve bildiklerini paylaşmakta bunlara eklenmeli. Yok irisi, ufağı bilginin, ihtiyacı olduğunda anlaşılır değeri..." (E. K. s.7)(Paylaşmak)

"Bence en önemli şey sıcak bir okşayış ve içimi ısıtan sevgi." (E. K. s.9)(Sevgi, Şefkat)

"Beraber çalışmakla cesaretin ne alakası var diyebilirsiniz. Ama bazen güçtür bir işe girişmek ve o zaman güveni ve gözü peklığı kendinde bulup kullanman gerek." (E. K. s.11)(Özdenetim, Sorumluluk, Cesaret)

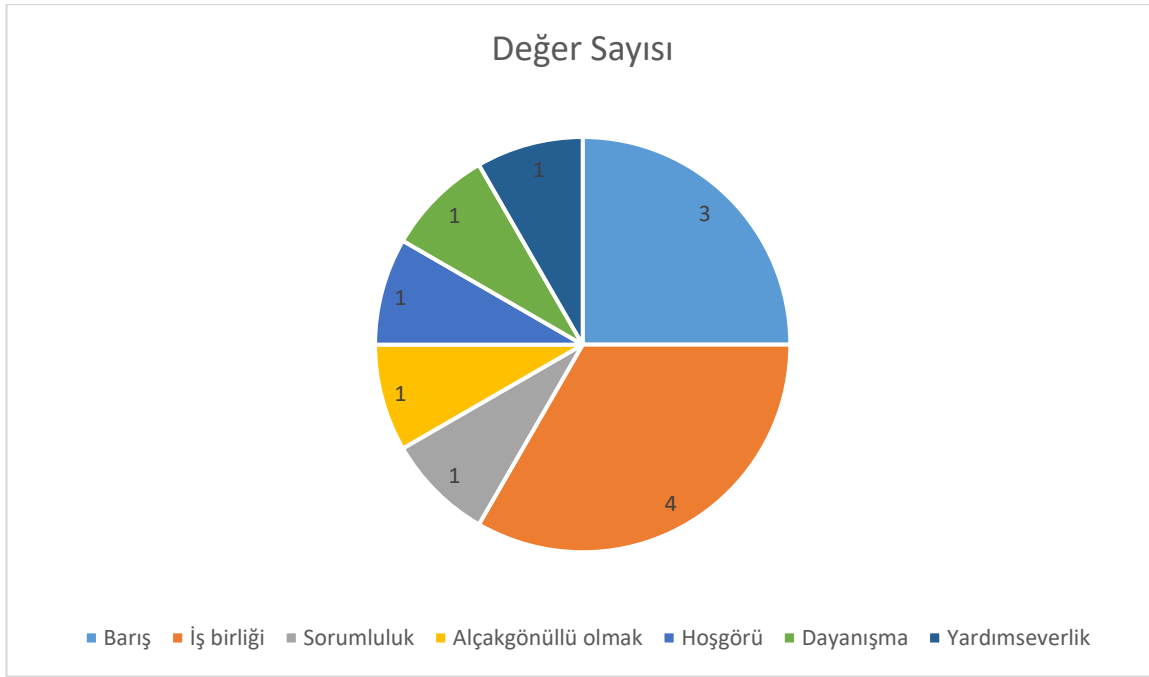
"Kendimi çok belli etmem ama bir şeyi yapıp yapmamaya karar vermen ya da duygu ve davranışlarını kontrol etmen için lazımım!" (E. K. s.16)(Özdenetim)

"Kahramanlar özeldir, çünkü güçleriyle iyiliğe yardım ederler. Ama bu, hiç kolay değildir. Büyük sabır ve emek gerektirir." (E. K. s.18)(Sabır, Yardımseverlik)

"Çünkü gerçek arkadaşlar sadece keyif almayı ve fayda sağlamayı önemsemezler. Onlar birbirleri için en iyisini yapanlar ve dileyendirler." (E. K. s.3)(Dostluk)

✓ **Kitap: Barış'ın Kitabı**

Bu Kitapta Sorumluluk(1), Barış(3), Alçakgönüllü olmak(1), Hoşgörü(1), Dayanışma(1), İş birliği(4), Yardımseverlik(1) değerleri tespit edilmiştir. Değerlerin Grafik 3'te gösterimi verilmiştir.

Grafik 3: Barış'ın Kitabı Değer Dağılımı

Kaynak: Yazar Tarafından üretilmiştir.

“Ama bu hepimizin kararı olmalı,” diye bağırması değeri. Hepimiz beraber çalışıp yaptık sonuçta. Ne olur davranma böyle kendini üstün görerek, kibirli,” diye söze girmiş Uyum. Severmiş anlayışı, uzlaşarak yaşamayı.”(B.K. s.4)(Alçakgönüllülük, İş birliği)

“ Anlaşmazlıkları çözebiliriz,” demiş Barış. (B.K. s.13)(Barış)

“Ben de katılıyorum sana,” demiş anlayışla başını sallayarak Hoşgörü. (B.K. s.13)(Hoşgörü)

“Haydi, hep beraber tamamlayalım yarım kalan işimizi!” demişler sonra. (B.K. s.13)(İş birliği)

Barış öne atılmış : “Kazanan sen ve Kaos olmayacak bilesin, arkadaşlarımla birlik ve beraberliğimizin sonuçlarını göreceksin!” (B.K. s.20)(Dayanışma, Barış)

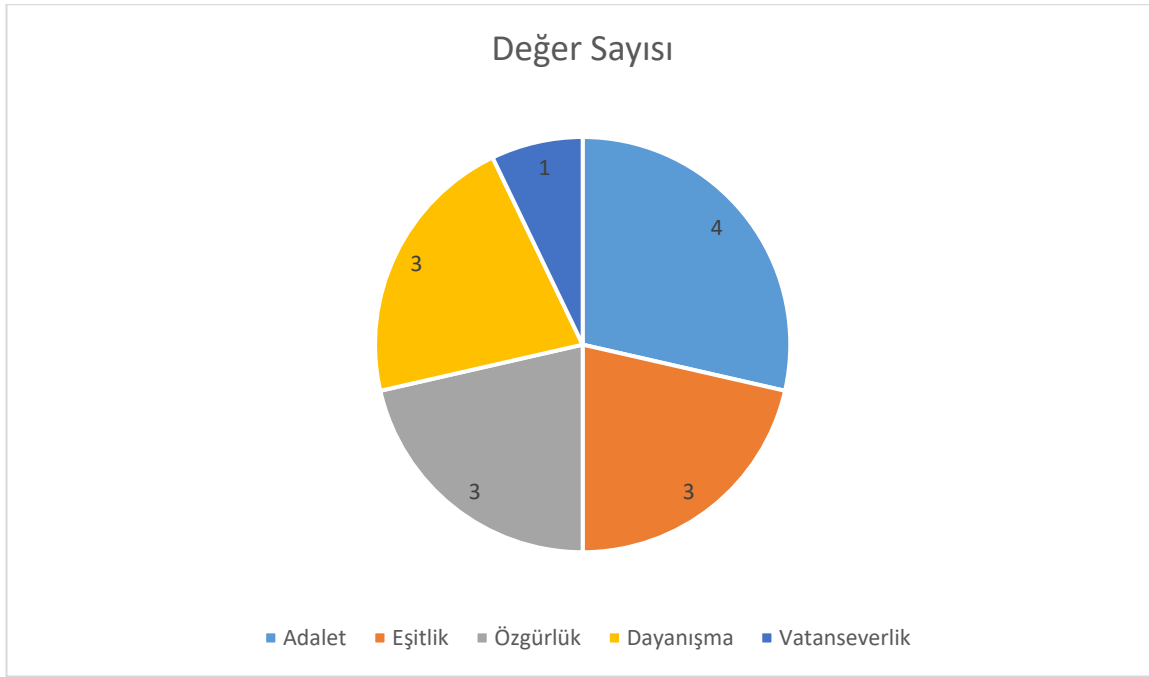
Bilinç ve Barış konuştuğu onları duyan Huzur ve Düzen de geri gelmiş. Savaş geri adım atmış, onu idare eden iplere dolanmış. (B.K. s.23)(Barış)

Sonra beraberce Düzen'in toparlanmasına yardım edip anlaşmazlığı yenmeyi becermişler. (B.K. s.23)(Yardımseverlik, İş birliği)

Barış derin bir oh çekmiş. Umut'a bakıp kocaman gülümsemiş ve motifler yapılmaya devam etmiş.(B.K. s.13)(işbirliği, sorumluluk)

✓ **Kitap: Özgür' ün Kitabı**

Bu Kitapta Eşitlik(3), Adalet(4), Özgürlük(3), Vatanseverlik(1), Dayanışma(3) değerleri tespit edilmiştir. Değerlerin Grafik 4'te gösterimi verilmiştir.

Grafik 4: Özgür'ün Kitabı Değer Dağılımı

Kaynak: Yazar Tarafından üretilmiştir.

“Hepimiz eşitiz sonuçta yok birinin farkı, diğerinden önemi. Burası hepimizin evi.” Sonra merak etmişler, “Yok mu?” demişler “Bunun bir kuralı?” (Ö. K. s. 9) (Eşitlik, Adalet)

“Seçim yapmak için haklarını bilecek ve kullanabilecek kadar olgunlaşmalısın. Yani görgü ve hoşgörün gereği kadar gelişmiş olmalı.” (Ö. K. s. 11) (Eşitlik, Adalet)

“Yasa, haktan, eşitlikten, adaletten bahsetmiş. “Beraberce yaşadığımız yurdumuzun dağılmamasına çalışan ve burada hep beraber iyi geçinerek yaşamamızı sağlayan Demokrasi Kardeşler, Hukuk gibi takım arkadaşlarım var,” diye eklemiş.” (Ö. K. s. 15) (Dayanışma, Adalet, Vatanseverlik)

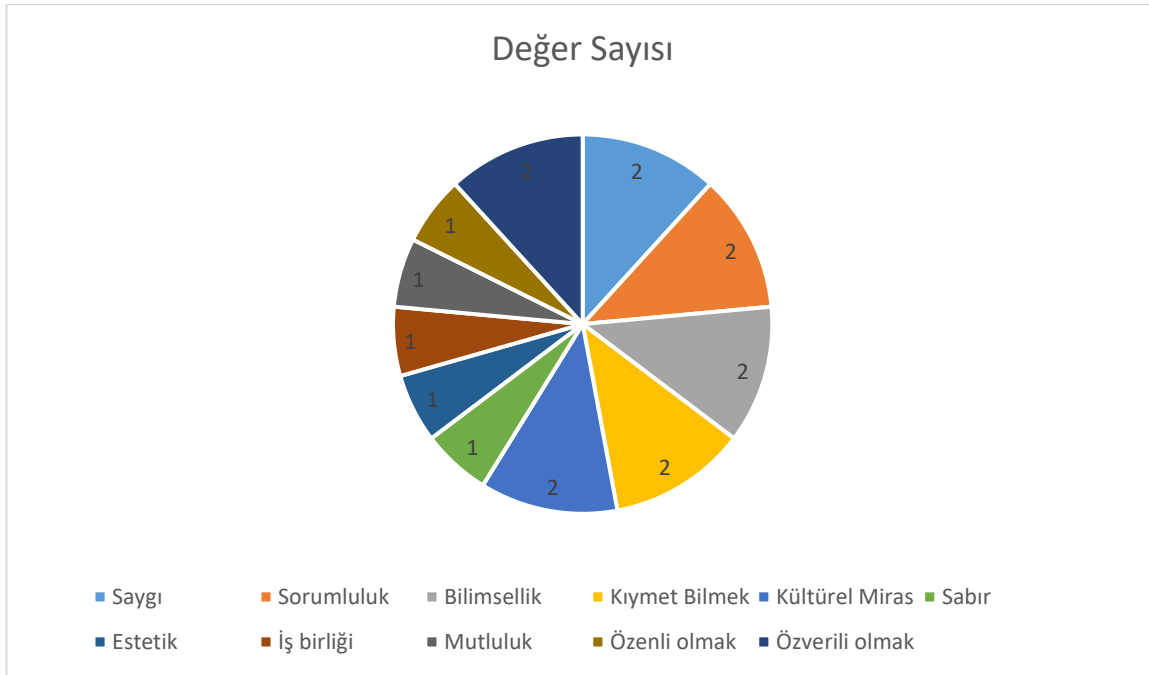
Aralarından Özgür sıyrılmış, ne kadar da bağımsız ve kararlı! “biz değiliz köle,” demiş. “Kendi kendimize hareket etme, karar verme gücümüz var bizim. Hayatımızı nasıl yaşayacağımız kendimize ait bir seçim.” (Ö. K. s. 21) (Eşitlik, Özgürlük)

“Bana lütfen kulak verin,” diye seslenmiş arkadaşlarına. “Beraber karşı duralım bu zorbalığa. Hep birlikte olursak, durdururuz kötülüğü, sileriz lekeleri ve huzurla yaşarız yurdumuzda.” (Ö. K. s. 22) (Dayanışma, Adalet, Özgürlük)

Hepsi Özgür'ü işitmiş. Sonra da Demokrasi Kardeşler'le el ele vermiş, seçimlerini yapıp motiflerini mutlulukla işlemişler. Beraberce, gönüllerince, özgürce... (Ö. K. s. 24) (Özgürlük, Dayanışma)

✓ Kitap: Değer' in Kitabı

Bu Kitapta İşbirliği(1), Bilimsellik(2), Özverili Olmak(2), Sorumluluk(2), Mutluluk(1), Estetik(1), Saygı(2), Özenli olma(1), Sabır(1), Kıymet Bilmek(2), Kültürel Miras(2) değerleri tespit edilmiştir. Değerlerin Grafik 5'te gösterimi verilmiştir:

Grafik 5: Değer'in Kitabı Değer Dağılımı

Kaynak: Yazar Tarafından üretilmiştir.

Tabiat şaşırmış: "Ben bu el değmemiş hali seviyorum, hem hepimizin temiz hava gibi pek çok ihtiyacını karşılıyorum. Ama madem gerekiyor, uyum içinde çalışarak nasıl bir ev yapabiliriz?" (D.K. s.4)(Özverili olmak, İş birliği)

"sanki bana ihtiyaç var, ne yapıyorsunuz burada?" diye Bilim lafa karışmış. " Bir ev motifi yapacağız, senin fikrin nedir?" diyen Kültür meraklanmış. Bilim biraz düşünerek, "önce belirlemeli ihtiyaçlarımızı sonra, deneyler yaparak en uygun malzeme ve teknik için veririz kararımızı." demiş.(D.K. s. 7)(Bilimsellik ve Akıl Yürütme)

Yanlarına yaklaşan Sanat söz almış bu kez: "Hem böyle bir ev yapalım ki baktıkça bakmak isteyelim, tasarımı ve renkleriyle heyecanlanalım, sevinelim, coşsun duygularımız. Bayram etsin gözlerimiz yaptığımız eserle övünelim." (D.K. s. 9)(Estetik)

Gelenek Amca ve Tarih Teyze'ymiş bunlar. Yavaşça Kültür'e fısıldamışlar, "Bir de bize sorun bakalım. Değerli bir motif için çalışanlar, hafızalarını da kullanmalılar." ... "Hafıza, aynı bir hazine sandığı gibi geçmişten bugüne olanları, öğrendiklerimizi akılda tutmak demek." (D.K. s. 13)(Kültürel miras)

"Sandığın içinden çıkarıp, saygı duyup nesilden nesile aktardıklarımız da gelenek." Diye eklemiş Gelenek amca." (D.K. s. 13)(Saygı, Kültürel Miras)

"Elbette akıl akıldan üstündür ve yapmayız işimizi paldır küldür." Diye düşünmüş kültür." (D.K. s. 14)(Bilimsellik ve Akıl Yürütme, özenli olma)

"Endişe etme kardeşim, bu ev hem sağlam, hem güzel hem de kullanışlı olacak, içinde yaşayanlarla hayata karışacak. Onlara güven duyacakları bir çatı sağlayacak. Belki hakkında bir öykü yazılacak, şarkılar söylenecek, alınıp satıldığında, paraya dönüşüp ekonomik yani maddi yarar sağlayacak. Belki de sadece bunu beraberce yapmanın verdiği mutluluk bize yetecek..."(D.K. s. 16)(Mutluluk, Sorumluluk)

"Evet, üstelik hepimiz meydana gelmesi için özenle, sabırla çalışıp çaba gösterirsek de mutluluğumuz artacak." Demiş Emek Ailesi uzaktan gülümseyip seslenerek. (D.K. s. 18)(Sorumluluk, Sabır)

"Değer "ona hepimiz kendimizden bir şeyler ekleyip önem katacağız." ...Farklı olsalar da hepsinin var bir önemi. Değer olabilir maddi ya da manevi." (D.K. s. 20)(Özverili olmak)

"Kültür, "O halde, yararlı, doğru, iyi...Tüm bunlar değerli olan demektir." İlgiyle dinleyen Sanat söz almış: "ama yararlı, güzel, iyi, doğru bunlar hepimiz için değil aynı." "evet," demiş Değer ve devam etmiş kararlı, "bunlar bazen hepimiz için geçerli olsa da bazen olur farklı. Hepimiz için aynı olan ortak değerimizdir, ancak değerler bazen de görecelidir." (D.K. s. 22)(Saygı, Kıymet Bilmek)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk edebiyatı eserlerinden istifade ederek değer aktarmak ve değer öğretmek eğitimci ve ebeveynlerin istifade ettikleri önemli öğrenme araçlarından biridir. Özellikle bu amaçla yazılmış bir eser o değer etrafında şekillenen bir olay örgüsüyle dinleyicide değeri kazandırmada da daha etkili olacaktır. Eserlerde verilen değerlerin hedef kitlenin dikkatini çekecek ve anlayabileceği bir dille yazılması da büyük önem arz etmektedir. Nazlı Noyan tarafından değer temalı yazılmış 5 eser hem içerik hem de olay örgüsü açısından dikkat çekici bir şekilde kurgulanmıştır. Kahramanların seçimi de ayrıca dikkat çekicidir. Aktarılan değerlere bakacak olursak; Adalet'in Kitabı'nda Vicdan, Empati, Adalet, Cesaret, Dayanışma, Şefkat, Eşitlik, Sabır değerleri tespit edilmiştir. Erdem'in Kitabı'nda Sorumluluk, Dostluk, Paylaşmak, Cesaret, Dayanışma, Şefkat, Öz denetim, Sevgi, Sabır, Yardımseverlik, Dürüstlük değerleri tespit edilmiştir. Barış'ın Kitabı'nda Sorumluluk, Barış, Alçakgönüllü olmak, Hoşgörü, Dayanışma, İş birliği, Yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir. Özgür' ün Kitabı'nda Eşitlik, Adalet, Özgürlük, Vatanseverlik, Dayanışma değerleri tespit edilmiştir. Değer' in Kitabı'nda İşbirliği, Bilimsellik, Özverili Olmak, Sorumluluk, Mutluluk, Estetik, Saygı, Özenli olma, Sabır, Kıymet Bilmek, Kültürel Miras değerleri tespit edilmiştir. Edebî eserlerde değer araştırması yapan birçok araştırmacı bulunmaktadır. Araştırmacıların incelediği araştırma örneklerinde farklı değerlerin daha çok işlendiği görülmektedir. Farklı olay ve kurgular üzerinden değer aktarımı yapan yazarlar farklı değerlere farklı şekilde yer vermiştir. Çelikten (2019) yapmış olduğu çalışmada Nezihe Meriç'in 11 çocuk kitabını değerler eğitimi kapsamında incelemiştir. Araştırma neticesinde incelenen eserlerde en çok rastlanan değer bilimsellik olmuştur. Eserlerde en az yer bulan değerler ise adaletli olma, tutumlu olma değerleri olmuştur. Özkul (2019) Haldun Taner'in eserlerinde yer alan öyküleri değerler açısından incelemiştir. İnceleme sunucunda “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” değerlerinden 137 frekans olduğunu tespit etmiştir. Kurt (2018), 6-10 yaş çocuk hikâye kitaplarında kök değerlerin bulunma düzeyini araştırdığı çalışmada kök değerlerin farklı oranlarda eserlerde bulunduğunu ortaya koymuştur. Altun (2021), Ayşe Kilimci'nin kitaplarını kök değerler konusunda incelediği yüksek lisans çalışmasında “en çok sevgi kök değerini tespit etmiştir. Bu değeri sırasıyla saygı, adalet, sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik, sabır, dürüstlük ve dostluk değerleri takip etmiştir. Yazıcıoğlu (2022), yaptığı çalışmada çok satılan çocuk kitapları arasından 8 kitap seçerek incelemiştir. Bu kitaplarda hangi değerlerin işlendiğini, Millî Eğitim Bakanlığının Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) belirlenen on kök değer bu kitaplarda yer alıp almadığını tespit etmek için analiz yapmışlardır. Kitaplar içerisinde yer alan kök(adalet, dürüstlük, dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik) değerlerin analizi sonucunda en fazla işlenen değer yardımseverlik olduğu görülmüştür. Sarıçam ve Yangil (2022), Nazlı Eray'ın çocuk kitaplarını değerler açısından incelemiş ve 7 eserde toplam 15 farklı değer tespit etmişlerdir. Yardımseverlik, sevgi ve özgürlük en çok rastlanılan değerler olmuştur. Bağımsızlık, barış ve vatanseverlik değerlerine eserlerde rastlanılmamıştır.

İncelenen çalışmaların yanı sıra bu alanda farklı çocuk edebiyatı ürünleri ile yapılan birçok çalışma daha mevcuttur (Abacı, 2018; Aydoğdu, & Alkan, 2020; Geçgel & Durak, 2020; Erçelik & Yeşilyurt, 2020; Ogur & Altunay Çam, 2021; Özçel, 2022; Ulun, 2022; Yıldırım & Onan, 2023)

Çalışmalar farklı eserlerde ve karşılaştırmalı olarak yapılabilir. Kitapların çocuklar üzerinde değer kazanımına katkısı olup olmadığı deneysel çalışmalar ile araştırılabilir. Bu ve benzer amaçla yazılmış tematik eserler hakkında ailelerin ve eğitimcilerin görüşüne dayalı araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, E. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Altun, F. (2021). “Ayşe Kilimci'nin hikâye kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Arslan, C. (2019). Çocuk edebiyatı ve duyarlılık eğitimi. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Arslan, Z. Ş. & Yaşar, F. T. (2004). Yükselen 'değer' kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. Değerler Eğitimi Dergisi, 1, 8-11.
- Aydoğdu, H., & Alkan, E. (2020). Değerler eğitimi ve Behiç Ak'ın Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları'nda sevgi. Milli Eğitim Dergisi, 49(226), 185-204.
- Balat, U.G. (2004). “Çocuklar ve değerler eğitimi”, Çoluk Çocuk Dergisi, 8. (45), 18-20.
- Creswell, John W. (2017). Eğitim Araştırmaları. (1.b.s.), Edam Yayınları, İstanbul.

- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri [parameters of content analysis]”, Eğitim ve Bilim [Education and Science], 39(174), 33-38.
- Çelikten, F. (2019). Nezihe Meriç'in çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erçelik, H., & Yeşilyurt, E. (2020). Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğreniyorum Seti'nin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 18(40), 149-179.
- Geçgel, H., & Durak, E. (2020). Gülliver'in Gezileri adlı eserin değerler eğitimi açısından incelenmesi. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (19), 204-219.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. Cambridge Journal of Education, 30(2), 169-203.
- Kurt, Ö. (2018). 6-10 yaş çocuk öykü kitaplarının MEB 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda bulunan değerler yönünden incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Merriam, S. B. (2009). Qualitative Research: A Guide To Design And Implementation. Jossey-Bass, San Francisco.
- Ogur, Y., & Altunay Çam, E. (2021). Çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi açısından işlevi ve önemi. Journal Of Social And Humanities Sciences Research, 8(67), 672-682.
- Poyraz, K. (2022). Metin Özdamarlar'ın çocuk kitaplarının sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.
- Turhan, O., Baş, B. & Karaca Turhan, F. (2021). Türk çocuk edebiyatında tema: kitap katalogları üzerine bir inceleme. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi(52), 31-58. <https://doi.org/10.9779/pauefd.794327>
- Ulun, E. B. (2022). Cahit Uçuk'un çocuk romanlarında değerler eğitimi. Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 7(2), 133-145.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2012). Değerler Eğitimi, Pegem Akademi, Ankara.
- Öziçel, T. (2022). Mavisel Yener'in hikâyelerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul türkçe ders kitapları için metin önerileri. Yüksek Lisans Tezi, İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı
- Özkul, Z., E. (2019). Haldun Taner'in öykülerinde tespit edilen değerlerin türkçe öğretim programında (1-8. sınıf) yer alan kök değerlerle uyumu. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Sarıçam, İ. & Yangil, M. K. (2022). Nazlı Eray'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi, International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS), 13(50), 1533-1548.
- Wolf, S. (2004). Interpreting literature with children. Routledge, London.
- Veugelers, W., & Vedder, P. (2003). “Values in teaching”. *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-389.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, İ. O., & Onan, B. (2023). Ortaokul öğrencilerinin okuduğu kitaplarda yer alan değerlerin tespit ve incelenmesi. RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi(35), 559-593. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1342152>
- Yazıcıoğlu, S.(2022). Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.